

Estetická funkce

Úvod do uměnovědných studií

Malé opakování

- ▶ Jaká bude délka menší čáry, aby k čáře o délce 10cm měla poměr zlatého řezu?
- ▶ Jaké je pojetí mimesis u Platóna, Aristotela (a Plótína)?
- ▶ Na základě čeho tvoříme estetický soud (podle Kanta)?
- ▶ Spočívá krása v obsahu nebo ve formě předmětu (podle Kanta)?
- ▶ Může být zvíře krásné, když není uměleckým dílem?
- ▶ Jaký je rozdíl mezi příjemností, užitečností a krásou (podle Kanta)?

Je to estetický objekt?

Je to estetický objekt/jev?

Je to estetický objekt?

„Ještěd tvořily tři budovy, což v posledních letech komplikovalo zavážení zboží i pohyb zákazníků, kterých týdně bylo kolem 100.000. Také náklady na provoz byly obrovské, jedním z důvodů byla i nutnost čerpat podzemní vodu, podzemí obchodního domu je totiž pod úrovní nedaleké Nisy.“

„Nemělo se to stát, je to ojedinělá stavba své doby a jeden z mála projevů strukturalistické architektury. Tesco bylo jedinečnou stavbou, vymykalo se barevností i použitým obkladovým materiálem. Budova se stala jedním z poznávacích znaků Liberce a patřila k významným projevům československé poválečné architektury.“

www.lidovsky.cz; 26.3.2009

Estetická funkce

- ▶ Zavedení pojmu estetická funkce
- ▶ Funkce – relace
- ▶ Jan Mukařovský (1891-1975)
 - ▶ Estetická funkce, norma a hodnota jako sociální fakty (in: Studie I., Brno 2000)

Pozorování k estetické funkci

- ▶ EF má důležité místo v životě jedinců i celé společnosti
- ▶ Umění důsledky svého působení zasahuje i lidi, kteří k němu nemají přímý vztah
- ▶ EF zabírá mnohem širší rozsah než jen umění samo – jakýkoliv předmět, jakékoliv dění může nést EF
- ▶ Estetická a mimoestetická oblast nejsou vymezené pevnými hranicemi

Estetická funkce (Mukařovský)

- ▶ 3 základní rysy estetické funkce:
 - Maximální upoutání pozornosti na daný předmět (*jeho vydělení, izolace z okolí*)
 - Libost (*bezúčelná, samoučelná*), kterou vyvolává
 - Schopnost (*autonomně, nezávisle*) suplovat funkce jiné, kterých předmět vývojem pozbyl

„izolace“ – „samoučel“ – „autonomie“

Estetická funkce (Mukařovský)

- ▶ EF není reálná vlastnost předmětu, ale projevuje se pouze v jistém společenském kontextu
- ▶ EF se mění v čase, prostoru i podle sociálního útvaru
- ▶ EF není úplně v moci individua
- ▶ Stabilizace EF je záležitostí kolektivní a je výsledkem vztahu mezi lidským kolektivem a světem

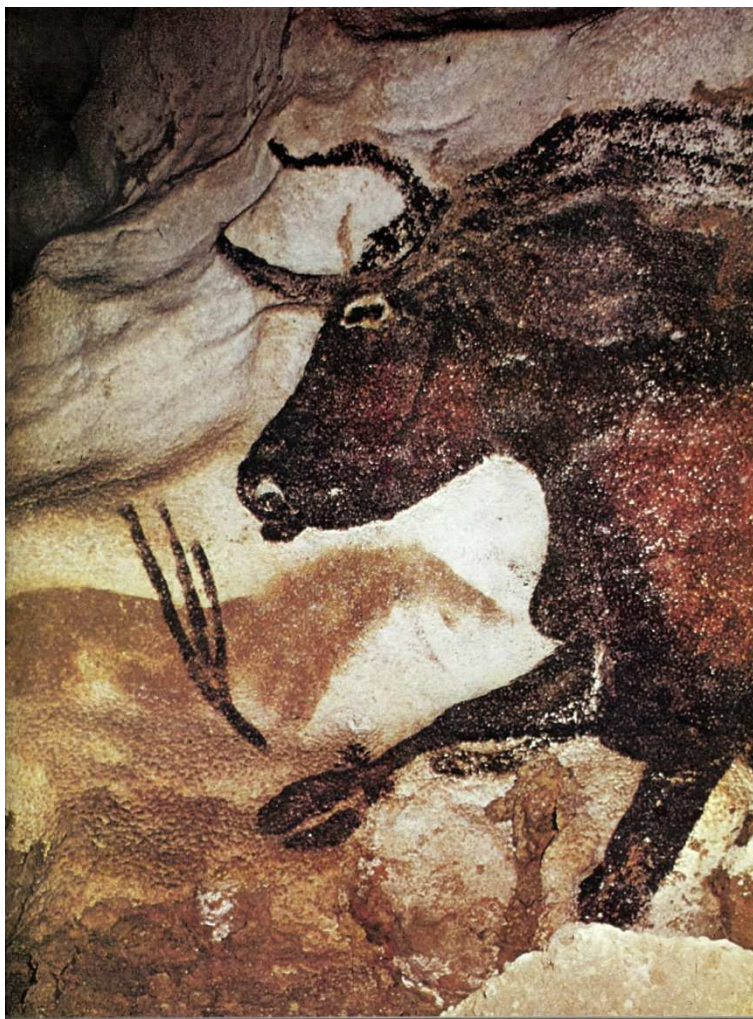

Kontinuum funkcí

- ▶ umění vs. mimoestetické funkce – viz příští přednáška
- ▶ jevy mimo umění – směřující do oblasti umění:
 - ▶ film, fotografie, umělecké řemeslo, zahradnictví
- ▶ náboženský kult – umění má často v náboženském kultu integrující roli
 - ▶ v náboženském umění existují dominantní funkce dvě
 - ▶ f. náboženská činí z f. estetické prostředek své realizace
- ▶ přírodní krásno – EF je tu vnesena zvnějšku

Estetická autonomie

Úvod do uměnovědných studií

Fragment skalních maleb z jeskyně Lescaux (Francie)

Pravěké „jeskynní umění“

Estetická autonomie

- ▶ Kant (Kritika soudnosti, 1790) – autonomie soudnosti (k čistému a praktickému rozumu)
 - ▶ F. Schiller (Dopisy o estetické výchově lidstva, 1795) – umění jako prostor společenské svobody
- ▶ Gombrich (Příběh umění) – Zlom v tradici: emancipace estetické funkce umění – vyvázání ze sociálních kontextů
- ▶ Ready-mades (Duchamp)

Estetická autonomie jako sociální funkce

- ▶ **Friedrich Schiller (1759-1805)**
 - ▶ Dopisy o estetické výchově lidstva (1795)
- ▶ **estetická autonomie (svobodná hra) jako utopie či náhražka reálné svobody**
 - ▶ estetická autonomie tedy není projevem sociální bezfunkčnosti, nýbrž specifickou sociální funkcí

F. Schiller

- ▶ První z těchto pudů, kterému budu říkat pud věcný nebo látkový, vychází z fyzického bytí člověka... snaží se jej vsadit do ohrady času a učinit jej látkou.
- ▶ Druhý z těchto pudů, který můžeme nazvat pud formový nebo tvarový vychází s absolutního jsoucna člověka nebo z jeho rozumné přirozenosti a snaží se jej osvobodit... zachovat jeho osobnost.
- ▶ ...ale kdyby v některých případech měl (člověk) tuto dvojí zkušenost současně, že by si uvědomoval svou svobodu a zároveň cítil své bytí... měl by v těchto případech plné nazírání svého lidství...
- ▶ ...ten pud, ve kterém oba spolu působí je hravý pud...

F. Schiller

- ▶ ...člověk jak víme není ani jen látka, ani jen duch...
- ▶ ...Krása jako vyvrcholení jeho lidství nemůže být ani jen předmět věcného pudu (látka) ani jen předmět pudu formového (duch)... Krása je společný předmět obou pudů, ...a je tedy předmětem pudu hravého.
- ▶ ...což se krása neponižuje, když ji děláme pouhou hrou?...
- ▶ ...pouhá hra, ale není omezení nýbrž rozšíření...
- ▶ Na to, co je příjemné, dobré a dokonalé dívá se člověk jen vážně, ale s krásou si hraje.
- ▶ ...svoboda se začíná teprve, když je člověk úplný a oba jeho základní pudy jsou rozvinuty...

Vývoj koncertu – příklad emancipace estetické funkce

- ▶ **Osamostatnění receptivní realizace esteticko-hudebního předmětu.**
 - ▶ **Osamostatnění produkční realizace**
 - ▶ **Časově-funkcionální osamostatnění hudebního provedení, (*Abendmusik* v severoněmeckém chrámu, dvorní koncert).**
 - ▶ **Institucionální samostatnost ad hoc**
 - ▶ **Strukturální, společenské zevšeobecnění koncertu, jeho vývoj ke koncertnímu životu a jeho dominance nad ostatními formami provozování hudby.**
-
-

Znaky (dnešního) koncertu

- ▶ **jde o hudební produkce veřejně přístupné**
- ▶ **podnikatelsky organizované**
- ▶ **při kterých dochází k prodeji hudby jako zboží**
- ▶ **anonymnímu platícímu publiku**
- ▶ **jehož vznik předpokládá oddělení rolí interpretů a posluchačů**
- ▶ **přičemž má tato produkce pevně stanovený program**

Estetická autonomie

- ▶ Kant (Kritika soudnosti, 1790) – autonomie soudnosti (k čistému a praktickému rozumu)
 - ▶ F. Schiller (Dopisy o estetické výchově lidstva, 1795) – umění jako prostor společenské svobody
- ▶ Gombrich (Příběh umění) – Zlom v tradici: emancipace estetické funkce umění – vyvázání ze sociálních kontextů
- ▶ Ready-mades (Duchamp)

Estetická autonomie

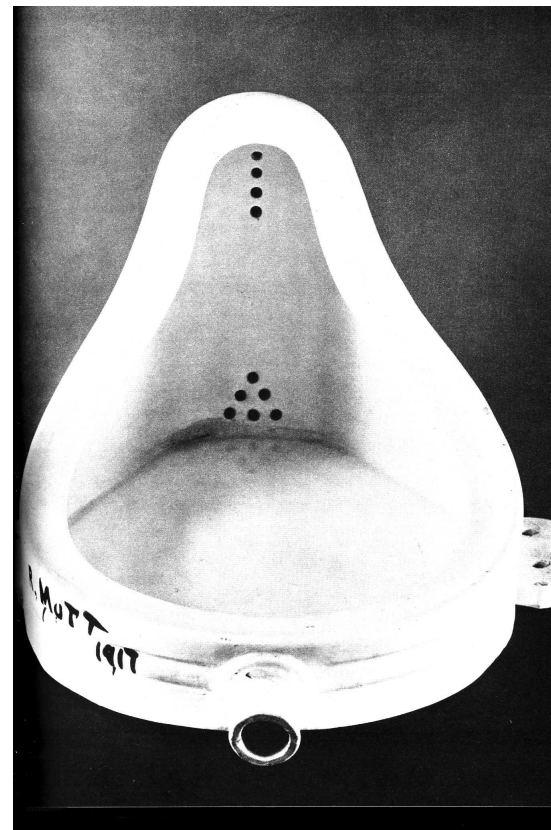
- ▶ Gombrich (Příběh umění)
 - ▶ Zlom v tradici
 - ▶ emancipace estetické funkce umění – vyvázání ze sociálních kontextů

Ready-made

Marcel Duchamp, *Kolo z bicyklu*, 1913

Marcel Duchamp, *Fontána*, 1917

